



Kollegerna

musikalisk miniatyr av Christian Lanciai (2015)

Personerna:

Trygve
Håkan
en kypare
Jenny
hennes far
hennes mor
Charlotte, förmögen arvtagerska
Jørgensen, instrumenthandlare
en läkare
Franz Liszt
en främling hemifrån

Handlingen utspelar sig i Norden samt sista scenen i Rom fram till 1866.

Akt I scen 1. Tivoli i Köpenhamn
(Håkan sitter vid ett kafébord när Trygve kommer in och ser honom.)

Trygve (kommer hjärtligt fram till honom) Är det inte Håkan?
Håkan (ser honom, lika hjärtligt) Är det inte en landsman?
Trygve Tänk att vi skulle träffas här! Vad gör du i Köpenhamn?
Håkan Jag skulle just fråga dig detsamma.
Trygve Jag hörde om din svåra konvalescens. Är det över nu?
Håkan Jag blev nästan av med ena lungan. Den är förstörd för livet. (med djupare klang i rösten) Men den andra mår bra.
Trygve Huvudsaken är att något mår bra. Om något mår bra mår allting bra.
Håkan Men hur är det med dig själv?
Trygve Ställ inte så dumma frågor. Det är du som är patienten. Jag är bara nyfiken.
Håkan Men du har kommit längre än jag. Du är redan etablerad. Jag är bara en elev.
Trygve Var inte så blygsam. Den största orättvisa man kan göra sig skyldig till är att nedvärdera sig själv.
Håkan Du är så generös.
Trygve Det kostar ingenting. Bara man är naturlig är man generös. Men vad bekymrar dig? Du ser lite hängig ut.
Håkan Min älskarinna.
Trygve Naturligtvis. Har hon brädat dig?
Håkan Inte alls. Men hon får inte gifta sig med mig för sin pappa. Om hon insisterar gör han henne arvlös.
Trygve Vem är hon?
Håkan Charlotte Silversköld.
Trygve Den där rika bankirdottern, som var så söt och ordnade din första konsert?
Håkan Just hon. Hennes pappa är stenrik, men just det tycks vara hindret för vår förbindelse.
Trygve Men hon är väl enda dottern. Pappan dör, och sedan ärver hon honom, och då kan hon gifta sig med dig hur mycket hon vill. Det är bara för dig att vänta ut henne.
Håkan Det kan ta decennier.
Trygve Du behöver verkligen trösta dig. Kom, vi måste ha en drink. Kypare! Två glas champagne!
kyparen Men vi har inte öppnat ännu.
Trygve Då öppnar ni nu. Ni vill väl inte vara oartiga mot era första kunder?
kyparen Det är mot reglerna.
Trygve Att dricka champagne? Den måste ju ändå drickas förr eller senare. Vad är champagne till för utom att drickas?
kyparen Min herre, era argument är ovedersägliga. (bugar sig och hämtar champagne)
Trygve Så ja, Håkan. Nu ska vi allt komma på fötter igen med att bli runda under dem! Vad kan vara mera stimulerande för en kreativ musikalisk fantasi?

Håkan Du ligger långt före mig i musikalisk vitalitet.

Trygve Säg inte det. Jag tror vi är ganska jämbördiga. Men du har en fördel framför mig. Du har fått studera i Leipzig.

Håkan Fyra förlorade år.

Trygve Var de då helt värdelösa?

Håkan Jag fick högsta betyg, men vad hjälpte det? De fyra åren var mitt livs viktigaste. Teori och plugg och tragglanden tio timmar vareviga dag bara för att en dag komma ifrån det och bli fri.

Trygve Menar du att vår främste kompositör gjorde fel i att skicka dig dit?

Håkan Jag antar att det var nödvändigt, som ett nödvändigt ont, ungefär som pengar.

Trygve Tänker du stanna länge här i Köpenhamn?

Håkan Jag bor hos en kusin här. Hon sjunger bra, och vi kommer väl överens. Nu när jag förlorat Charlotte är det troligt att det blir vi två tillsammans i stället.

Trygve Älskar du henne?

Håkan Vi är mycket goda vänner.

Trygve Det är hållbarare och säkrare än kärlek.

Håkan Men det är inte kärlek.

Trygve Ett resonemangsparti?

Håkan Det lutar åt det. Familjen vill det, då det vore lämpligt. De vill se mig stadgad.

Trygve En riktig kompositör blir aldrig stadgad.

Håkan Det är du det.

Trygve Nej, Håkan, det är vi båda. Du måste presentera din kusin för mig.

Håkan Gärna.

Trygve Beskriv henne.

Håkan Hon är lika blond som Charlotte men mera musikalisk om dock mindre vacker. Hon är inte lika rik som Charlotte och inte lika generös men är älsklig och tillgiven. Hon är som en lillasyster, medan Charlotte var som en ängel, ja, som en skyddsängel, som jag kunde se upp till och dyrka.

Trygve Men din lilla kusin ser du ner till som ett nödvändigt ont, som familjen vill förankra dig vid så att de vet var de har dig.

Håkan Det är inget fel på Jenny. Hon är bara något annat och mindre än Charlotte.

Trygve Vänta på Charlotte då.

Håkan Familjen vill inte heller att jag hänger upp mig på Charlotte.

Trygve Hur långt kom ni i er kärlek?

Håkan Inte längre än till några kramar och kyssar.

Trygve Och Jenny?

Håkan Ännu mindre. Vi har långt kvar.

Trygve Du ser fram emot ditt kommande påtvingade äktenskap som ett gruvligt öde och överhängande dödsdom. Är det så illa?

Håkan Jag vet inte, Trygve. Jag älskade verkligen Charlotte, och hon älskade mig. Det är inte samma passion med Jenny och kan aldrig bli det.

Trygve Passion, vad är det? Är det nödvändigt i kärlek och partnerskap? Är det inte lämpligare och säkrare med hållbar vänskap för ett äktenskap?

Håkan Men det är passionen man lever för. Det är den som styr och ger mig min musik. Det är väl bara den du också lever för.

Trygve I högsta grad. Jag har inget annat att leva för. Vilken framtid vi har, Håkan! Vi är den nya generationen ledande kompositörer för vårt land! Vi skall ge det dess nationalmusik, och den skall vara vackrare och härligare än all annan musik i världen!

Håkan Vi är så unga ännu. Vi har knappt börjat. Vi har långt kvar att gå.

Trygve Men vi är på säkra sidan. Vi har kommit i gång. Allt vi behöver göra är att fortsätta och arbeta.

Håkan Du har mycket att lära mig, Trygve. Jag är så timid, men du har inga hämningar. Du flödar över medan jag bara droppar och det försiktigt. Visa mig vägen. Jag har inget självförtroende. Det har du desto mer.

Trygve Jag är bara naturlig. Det är allt. Vi måste slå oss samman. Tillsammans skall vi skapa operor och symfonier, konserter och oratorier! Vi har hela livet framför oss!

Håkan Ja, det har vi.

Trygve Vi skall bli fyrbåken för den nya tidens melodi och visa musikhistorien vägen in i ständigt högre höjder av skönhet och friskhet! Våra melodier skall aldrig upphöra att bubbla fram likt springfloder varje vår, och vår ousinliga källa till inspiration har vi ständigt inpå oss genom naturen, den vackraste naturen i världen, speciellt om sommaren!

Håkan Ja, Trygve.

Trygve Här kommer äntligen champagnen. (*Kyparen kommer med champagnen.*) Vi fick vänta länge, herr kypare.

kyparen Jag hade svårighet att övertala köket. Det var mot reglerna.

Trygve Desto viktigare att de bryts och desto snabbare! Annars får man bara vänta. Vi kan inte vänta. Vi har livet här nu, och det väntar inte på oss. Vi måste göra allt genast, innan det plötsligt blir för sent. Ingenting väntar på oss, och vi får inte vänta på något. Grip livet vid hornen genast, och släpp det aldrig, så länge du kan fortsätta leva och utnyttja det till maximum, ty det är allt vad livet är till för. Skål, min broder, vän och kusin! Vi har mycket att göra!

Håkan Absolut. (*De dricker varandra till ordentligt.*) Här kommer nu min kusin.

Jenny (kommer in) Jag ser att du fått sällskap.

Håkan Trygve uppenbarade sig plötsligt här, till min stora glädje. Vi har funnit varandra.

Jenny Jag märker det.

Trygve En ära att få träffa min ödesbroders framtida hustru, fröken Jenny! (*kysser henne artigt på handen*)

Jenny Har han sagt att vi ska gifta oss?

Trygve Han tror det blir oundvikligt.

Jenny Betyder det, Håkan, att vi äntligen är förlovade?

Håkan Om du inte har något emot det.

Jenny Det enda jag har emot det är att Trygve tydligen fick veta det före mig.

Trygve Var inte arg på honom. Vi kom inte riktigt så långt. Det var först när ni uppenbarade er som förlovningen blev ett faktum.

Jenny Då får det väl vara så då. Ger du mig en förlovningskyss, Håkan?

Håkan Med nöje. (*kysser henne artigt på kinden*)

Jenny Jag kom bara förbi för att kontrollera att Håkan inte satt här och söp. Han har varit nere sista tiden, men till min lättnad fann jag honom i gott sällskap.

Håkan Måste du lämna oss?

Jenny Jag är på väg till mina föräldrar. Jag undrar vad de kommer att säga om vår förlovning.

Trygve De måste acceptera den. De har inget val. *Fait accompli*. Håkan har ingen annan.

Jenny De kommer att acceptera under protest.

Trygve Varför under protest? Vad är det för fel på Håkan?

Jenny Han är bara en musikanter.

Trygve Det är inte så bara. Det är det finaste man kan vara i livet. Den som är musikalisk har kontakt med evighetens gudomliga element och känner den tidlösa dimensionen.

Jenny Säg det till mina krassa föräldrar. De tror inte på hokus pokus.

Trygve Är tidlöshet hokus pokus?

Jenny För dem som inte är tidlösa, och det är tyvärr de flesta. Ta hand om Håkan, Trygve, och se till att han inte går vilse i din tidlöshet. Jag vill ha honom tillbaka. (*går*)

Trygve Nu är det kört, Håkan. Du blir gift med henne.

Håkan Tur att jag har dig då som kompensation.

Trygve För ditt förlorade förhållande med Charlotte?

Håkan Nej, för mitt nya förhållande med musiken genom dig. Så länge jag har dig och vi har musiken, Trygve, kommer inget äktenskap att kunna dra ner mig ur tidlösheten.

Trygve Det dricker vi på.

Håkan Absolut.

Trygve Skål för ett långt och givande samarbete!

Håkan Skål för vår bestående tidlöshet! (*De skålar hjärtligt.*)

Scen 2

fadern Aldrig i livet!

Jenny Då förbjuder du mig livet. Vill du att jag skall ta livet av mig?

fadern Du kommer över de där dumheterna. Det är bara griller.

modern Du inser väl själv, Jenny, att det är omöjligt.

Jenny Tvärtom, mor, ingenting kunde vara möjligare. Det är kanske rentav min enda möjlighet i livet.

fadern Ja, till olycka. Vem som helst skulle vara bättre än en oduglig musiker.

Jenny Han är inte oduglig!

fadern Vad duger han till? Slamra vid pianot? Sätta ihop konstiga sånger som ingen sjunger?

Jenny Jag sjunger dem!

fadern Ja, men ingen annan är så dum och kollrig.

modern Hon är vår enda dotter, Jens, och Håkan är ingen dålig människa.

fadern Men han kan ju inte försörja sig! Han är dödfödd! Hur skall han kunna bilda familj utan att duga till något annat än snåla ihop kopparslantar på otacksamma pianolever, som han bara torterar?

Jenny Det är inte familjen som är viktigast för oss. Det är musiken.

fadern Då är du galnare än jag trodde. Då är du inte naturlig.

Jenny Tvärtom. Jag är bara naturlig. Därför älskar jag honom, och därför tänker jag gifta mig med honom vad ni än säger. Ni har ingen rätt att förneka mig mitt liv.

fadern Då är du ett hopplöst fall. Vi gav dig livet inte för att du skulle kasta bort det och offra det åt en säker olycka.

Jenny Jag vet att det är en säker lycka.

fadern Hur kan du veta det? Du vet ingenting om framtiden. Men din mor och jag, som levat dubbelt så länge som du, har lärt oss en del om livet och människorna den hårda vägen och vet med säkerhet, att det enda sättet att klara sig i längden är att förankra sitt liv vid ett säkert arbete med en säker inkomst. Då kan man bilda familj med gott samvete, för då kan man ge den trygghet.

Jenny Den enda tryggheten för mig är musiken.

fadern Du bedrar dig själv. Musiken är ett självbedrägeri. Man bör hålla den på armlängds avstånd som en hobby. Blir den en besatthet blir den ens fördärv.

Jenny Jag har ändå bestämt mig. Jag vet vem jag gifter mig med, och jag vet att han har framtiden för sig.

fadern Hur vet du det?

Jenny Om ni fick träffa Håkan och Trygve och höra dem musicera tillsammans skulle ni också bli övertygade. De står för framtidens musik, tillsammans är de oslagbara som säkert kort, de är båda gudabenådade och varandras bästa vänner, och de har möjlighet att ge vårt land en egen nationell musik som kan hävda vårt land mot hela världen.

fadern Grillar.

modern Skulle inte Håkan gifta sig med dottern till den där svenska bankdirektörn?

Jenny Jo, hon var hans fästmö, och hon ordnade hans första konsert, så att hon blev startplattan för hans karriär, men hennes far förbjöd henne att gifta sig med honom. Därför blev det ingenting.

fadern Älskade han henne som han älskar dig?

Jenny (ser ner) Det vet jag inte. Det kan jag inte uttala mig om.

fadern Har han inte bara fastnat för dig som ersättning för den andra?
Jenny Vi är släkt, far. Vi har känt varandra sedan vi föddes.
fadern Jag vet. Jag kan bara inte låta bli att tvivla på hans hederliga avsikter. Det har dock en far rätt att göra.
modern Låt oss få träffa honom, och låt honom få tala för sig inför oss. Kanske vi kan lära oss att tolerera honom.
Jenny (omfamnar henne spontant) Tack, mor! Det ska säkert gå bra! (*rusar lycklig ut*)
fadern Tror du verkligen det kan bli det rätta för henne?
modern Hennes lycka är det enda som borde intressera oss. Om hon kan bli lycklig med honom, och inte med någon annan, så låt henne åtminstone försöka.
fadern Jag är rädd att hon inte ger oss något annat val. Men som jag ser det kan ett äktenskap med en musikanter inte leda till någonting annat än till sorger och kval utan ände, ty i Norden har ett skapande konstnärsliv aldrig varit något annat än en ständig kurs i förtvivlan.

Akt II scen 1. Efter bröllopet.

(*Trygve kommer in till Håkan i sakristian efter bröllopet.*)

Trygve Jag får gratulera till ett väl genomfört bröllop. Tänk att du lyckades till slut!
Håkan Det vet gudarna, att det var inte lätt!
Trygve Hur lyckades du övervinna föräldrarnas motstånd?
Håkan Det var bara att göra sig så sympatisk som möjligt, stryka dem medhårs, vara vänlig och ödmjuk och försäkra dem om sina allra godaste föresatser, kort sagt, göra sig till och framstå som den idealiske svärsonen. Annars hade det aldrig gått.
Trygve Jag tror du är lyckligt lottad. Du hade aldrig kunnat få en bättre fru.
Håkan Ändå känner jag mig som en knöl och bedragare. Jag har ingenting att erbjuda henne utom ett liv i fattigdom under hårt arbete. Frågan är om vi ens har någon framtid i Christiania.
Trygve Du har många vänner som arbetar för dig. Min kusin är ju ändå vårt lands ledande diktare, och han kan konsten att dra i trådar. Vi arbetar på ett stipendium för dig i Rom.
Håkan Det går aldrig. Våra landsmän är alldeles för omusikaliska och puritanska. De tillåter aldrig några utländska äventyr och extravaganser, allra minst för musikaliskt fjolleri.
Trygve Är något på tok? Du borde vara världens lyckligaste brudgum, men du ser ut som om du kommit igenom en begravning.
Håkan Min egen.
Trygve Är du då inte lyckligt gift?
Håkan I högsta grad, men jag hoppas min hustru är det mera.
Trygve Vad menar du? Hon är ute i kyrkan och är kvarhållen av sina släktingar. Du kan tala obehindrat.
Håkan (suckar) Jag fick ett brev. (*överräcker det*)
Trygve (läser det och blir bestört) När fick du det?

Håkan Precis lagom till bröllopet.

Trygve Vet hon om att du är gift?

Håkan Hon visste det inte när hon skrev brevet.

Trygve Du milde himmel! Vad tänker du göra? Ett sådant brev kräver uppföljning.

Håkan Det är det pinsamma. Vad skall jag säga till Jenny? Hon har aldrig misstänkt någon rivalitet, men hon skulle kunna bli hur svartsjuk som helst.

Trygve Du kan inte bara släppa Charlotte, som mer än någon annan kan öppna alla dörrar för din karriär.

Håkan Om ändå hennes pappa hade dött då när vi var förlovade! Vad fan skulle han leva så länge för bara för att kunna sabotera våra liv! Nu är det för sent!

Trygve Det är aldrig för sent. Du är gift med Jenny, men Charlotte måste vara klok nog att kunna förstå att hon måste hålla sig utanför. Desto bättre kan hon sponsra dig.

Håkan Och vad tror du Jenny skulle säga om det?

Trygve Försök vara diplomat, Håkan. Du har gått långs snåriga stiga uppför bergen förut utan att tappa balansen. Du kan ha Jenny som din enda hustru och Charlotte som din främsta sponsor och skyddsängel.

Håkan Kan jag visa brevet för Jenny? Borde jag visa det?

Trygve Det behövs inte. Du behöver inte ta den risken. Charlotte vill ju göra allt för dig, hon ställer sin ärvda förmögenhet till ditt förfogande om du vill ha henne, men när hon får veta om ditt giftermål tar hon säkert inte tillbaka mer än sina fordringar på dig. Hon är generös. Ta vara på hennes generositet. Du har inte råd att undvara den.

Håkan Förr eller senare måste Jenny känna sig diskriminerad.

Trygve Gör vad du måste. Acceptera båda. De behöver aldrig träffa varandra. (*Omfamnar honom.*) Min bästa vän, bekymra dig inte. Du har ju musiken. Den kan förena alla människor i kärlek och måste en dag även förena Jenny och Charlotte.

Håkan Kom med oss på vår smekmånad, Trygve. Vi behöver dig. Vi kan festa och vandra i bergen tillsammans.

Trygve Om du vill det så. Jag kommer gärna med på en vecka, men resten av månaden måste ni få ha för er själva.

Håkan Den bästa delen av smekmånaden blir med dig, Trygve, och det vet jag att Jenny också kommer att tycka. Du är oumbärlig för oss båda. Jag är gift med Jenny och har hennes kärlek, men jag tror ändå din vänskap är viktigare för mig.

Trygve Vi har något gemensamt som vi aldrig kan finna någon annan att dela. Vi har vår egen musik, den stora sången i vårt hjärta, den utomordentliga musikaliska glädjen.

Håkan Jenny kan vara med och sjunga i den, men bara vi två kan skapa den.

Trygve Kom, Håkan. Vi har dröjt kvar här ute för länge. Jenny väntar säkert på oss. Vi har ju hela bröllopsmiddagen framför oss! (*tar honom hjärtligt i armen, och de lämnar sakristian tillsammans.*)

Scen 2.

diktaren Så vänligt av dig att hälsa på mig, min käre kusin. Vad kan jag göra för dig?

Trygve Det är inte mig vi behöver göra någonting för. Det är min vän och kollega Håkan.

diktaren Så vad kan jag göra för honom?

Trygve Han har inget självförtroende. Och det är inte så konstigt, så fördomsfullt som vårt samhälle är mot all konstnärlig verksamhet. Är man skapande konstnär är man en asocial om inte kriminell utböling som utgör en potentiell säkerhetsrisk och fara för samhället i synnerhet moraliskt.

diktaren Du talar som Ibsen. Han har gett vårt samhälle på båten. Men hur kan vi ge din vän ett självförtroende?

Trygve Vi försöker övertala kulturnämnden att ge honom ett musikerstipendium till Rom, men de är förstockade perukstockar alla. Du kunde kanske hjälpa till. Du har ju ett visst inflytande som etablerad kulturpersonlighet.

diktaren Vårt land vill inte veta av kultur, för det har aldrig haft någon och betraktar det som väsensfrämmande för vårt nordiska kynne.

Trygve Hur vore det att erbjuda honom att skriva en opera?

diktaren Skulle han tycka om det?

Trygve Han är helt uppfostrad av den tyska musiken. Han skulle gärna försöka konkurrera med Wagner.

diktaren Du menar, att unge Håkan skulle kunna komponera en stor nationalromantisk opera i Wagners stil?

Trygve Om han fann texten tillräckligt inspirerande. Ingen kan skriva så inspirerande som du.

diktaren Du smickrar mig. Men jag skulle gärna försöka. Det vore någonting, att få åstadkomma en stor nordisk opera i gammal vikingastil med hjältar, gudar och gudinnor. Den tyska Wagnermytologin är så pretentiös och bombastisk. Den nordiska skulle vara mera jordnära.

Trygve Sätt i gång! Håkan längtar efter befriande arbete!

diktaren Har han inget arbete?

Trygve Han försörjer sig och sin fru på att ge pianolektioner, små fröknar som bara spelar fel hela tiden, så att han blir arg och misshandlar dem.

diktaren Misshandlar dem?

Trygve Slår dem på fingrarna med linjalen. Du vet hur pianolärare är. Det är inget tacksamt yrke.

diktaren Har han helst ett gott instrument?

Trygve Hans fru offrar sina besparingar för att försöka skaffa honom ett sådant på kredit, men det kan ta år.

diktaren Vårt land är inte snällt mot fattiga konstnärer. Jag ska gärna ge honom en präktig opera att bita i.

Trygve Det blir kanske hans livs lyftning.

diktaren Men du själv? Du komponerar ju också. Har du inga stora ambitioner?

Trygve Håkan är snillet. Jag är bara hans skugga. Han har fantastiska melodier att komma med. Jag bara fuskar.

diktaren Säg inte det. Nu undervärderar du dig själv. Du är en minst lika god musiker som Håkan.

Trygve Det säger han också, men han har djupet.

diktaren Men du har den rätta glöden. Du verkar mera hågad att hjälpa och inspirera andra än dig själv.

Trygve Det är min glädje att få göra det.

diktaren Hur vore det att skicka hans kompositioner till Franz Liszt? Han har ju en ledande position på kontinenten efter att Schumann är borta. Han kunde hjälpa vår Håkan på traven, om han fann behag i Håkans kompositioner.

Trygve En strålande idé! Franz Liszt och operan! Håkans lycka är gjord!

diktaren Ja, Trygve, vi får se till att den blir det.

Akt III scen 1. Ett enkelt musikerhem.

Charlotte Det är inte värdigt dig, Håkan.

Håkan Vad är inte värdigt mig? Mitt liv som musiker och kompositör? Har det att du blivit rik genom arv plötsligt gjort dig till en del av det fördömande etablissemanget, som vill skrota all musik som något onödigt och parasitiskt?

Charlotte Tvärtom! Jag vill upphöja dig!

Håkan Varför kommer du då hit och förolämpar mig?

Charlotte Det var inte meningen. Jag vill bara hjälpa dig.

Håkan Jag är ingen tiggare. Jag har inte bett om dina allmosor.

Charlotte Men jag står inte ut med att se dig leva i misär. Du tragglar dig fram med erbarmliga elever, som aldrig kommer att bli något annat än amatörfröknar på livstid, medan de för dig aldrig blir mer än en olidlig plåga. Du skrämmer väl antagligen bort en del med att tappa tålamodet och slå dem på fingrarna med linjalen, som alla frustrerade pianolärare.

Håkan Har du kommit hit bara för att lägga sten på börda och accelerera min tortyr?

Charlotte Tvärtom! Hör på mig nu. Du behöver ett bättre instrument. Det där pianot du misshandlar dig själv och dina elever med duger bara till att skrotas, om ingen gatumusikant vill ta över det. Du behöver en flygel.

Håkan En flygel kostar en förmögenhet. Det kommer vi aldrig att ha råd med.

Charlotte Jag vet. Därför vill jag köpa den åt dig.

Håkan Köpa en flygel? Åt mig?

Charlotte Du behöver den, Håkan. Du kan inte undvara den. För mig betyder en sådan utgift ingenting. Den är nästan lika gratis för mig som för dig.

Håkan Och vad är villkoret?

Charlotte Vad menar du?

Håkan Vad ställer du för krav på mig med att erbjuda mig denna muta?

Charlotte Missförstå mig inte. Det är en present utan reservationer, som bara vill uppmuntra din konst och din karriär.

Håkan Du menar faktiskt bara väl. Du anar inte hur mycket det skulle betyda för mig. Äntligen skulle jag kunna arbeta koncentrerat utan irritation på instrumentets otillräcklighet.

Charlotte Det är det som är meningen.

Håkan Men vad skall Jenny säga?

Charlotte Hon måste väl inse att det bara är ett oegennyttigt bidrag för ditt eget bästa.

Håkan Och om hon blir svartsjuk?

Charlotte Hon har ingen son helst anledning att bli svartsjuk på mig. Det måste hon veta, ty det vet du.

Håkan Ändå kan det bli oundvikligt med reaktioner. (*En dörr hörs.*) Här är hon nu.

Jenny (kommer in) Charlotte! Så trevligt! (*kommer fram och omfamnar henne fint*) Var hälsad, syster!

Charlotte Tack, kära Jenny.

Håkan Charlotte har just begåvat mig med mitt livs stipendium.

Jenny Vad har hon gett dig?

Håkan De stela kommunalrådspamparna vill ju aldrig ge mig någonting och får aldrig sina tummar ur röven, så Charlotte har tagit saken i egna händer. Hon vill skänka mig en flygel.

Jenny En flygel!

Håkan Ja, kan du tänka dig.

Jenny Det kostar ju en förmögenhet!

Håkan Det betyder ingenting för Charlotte, för hon är rik som ett troll.

Jenny Menar ni allvar, Charlotte?

Charlotte Naturligtvis menar jag allvar.

Jenny Då sätter ni Håkan i tacksamhetsskuld till er för resten av hans liv.

Charlotte Inte alls. Jag vill bara uppmuntra honom.

Håkan Naturligtvis är jag tacksam, men gåvan är villkorlös, Jenny, och innebär inga bindningar.

Jenny Inser du då inte, Håkan, att hon därmed lägger din själ i bojor! (*rusar ut upprörd*)

Håkan Det var det jag fruktade.

Charlotte Hon måste komma över det. Hon får inte ta det personligt som en förolämpning mot henne. Det är orättvist mot mig.

Håkan Precis, men tror du hon fattar det i sin kvinnliga fåfänga? Hon kommer aldrig att förlåta dig. Ni kan aldrig bli vänner mer.

Charlotte Har hon då inget intresse själv av att främja din musik?

Håkan Naturligtvis, men därför kan hon inte acceptera att någon annan kan göra det mera.

Charlotte Jag är ledsen, Håkan. Det var inte meningen. Men gåvan står fast.

Håkan Och jag accepterar den, för jag kan inte undvara den. Jag behöver den för mitt arbete. Jenny får säga vad hon vill.

Charlotte Hon måste ta reson förr eller senare. Men det är väl bäst att vi ser varandra så litet som möjligt?

Håkan Jag tror det, Charlotte. Endast så kan Jenny komma att acceptera dig.

Charlotte Farväl, Håkan. Flygeln levereras i veckan. (*går*)

Håkan Stackars Jenny. Stackars oss. Om vi inte var så fattiga hade vi kunnat undvara hennes generositet, men nu kan vi inte det. Jennys stolthet är därmed sårad, men det är ändå henne jag är gift med. Hon får vackert tåla den andra bakom kulisserna, då hon ändå själv alltid har första rummet.

Scen 2. Hos instrumenthandlaren.

Jörgensen Vad kan jag stå till tjänst med?

Trygve har (kommit in) Jag söker ett nytt piano.

Jörgensen Vi har alla stadens bästa.

Trygve Det är därför jag har kommit hit.

Jörgensen Tyvärr är dock de bästa redan sålda.

Trygve Någon skvallrade för mig att båda era bästa skulle till vår gode vän Håkan.

Jörgensen (ser ner) Ja. Det är en sorglig historia.

Trygve Sorglig? Varför det?

Jörgensen Därför att jag känner mig medskyldig.

Trygve Till vad?

Jörgensen Lova att inte föra det vidare. Hans unga fru Jenny kom till mig med alla sina besparingar och ville köpa mitt finaste piano åt Håkan. Jag gick med på att låta henne få det till nedsatt pris på avbetalning, i synnerhet då det skulle bli en överraskning åt hennes man. Jag unnade dem gärna det finaste piano jag hade till nedsatt pris. Det är till hälften betalt och skulle redan ha levererats.

Trygve Vad hände?

Jörgensen Håkans svenska sponsor kom hit och köpte plötsligt min finaste Bechsteinflygel – åt honom, bara så där, på rak arm. Hon är en rik arvtagerska och var tydligen hans fästmö en gång i tiden, medan hennes far levde, som förbjöd henne att gifta sig med en musiker. När hon blev av med sin oförskämt rika bankdirektör till pappa hade Håkan gift sig med Jenny. Nu är hon i stället som besatt av att främja Håkans karriär. Hon trodde flygeln skulle hjälpa honom.

Trygve Jag hörde talas om detta. Flygeln *har* hjälpt honom.

Jörgensen Men pianot som hans fru köpte står kvar här. Han har aldrig fått veta om saken. Det skulle ha blivit hennes livs stora överraskning för honom, och den kostade henne allt. Så blev hon överkörd av en rik bankdirektörsdotter, som varit hans tidigare flamma.

Trygve Jag förstår. Men det är inte ert fel.

Jörgensen Naturligtvis är det inte mitt fel. Men jag kan ingenting göra åt saken.

Trygve Vad hade ni velat göra?

Jörgensen Ta tillbaka flygeln och ge honom hennes piano. Det är dessutom ett finare instrument.

Trygve Varför är det finare?

Jörgensen Det är mjukare. Bechstein är en konsertflygel att spela hårt på. Pianot är gjort för en kompositör att skapa musik på.

Trygve Jag övertar pianot. Jag betalar allt för det, så kan ni återge Jenny hennes pengar.

Jörgensen Det är ädelt av er.

Trygve Jag behövde ändå ett piano, och hennes piano kanske i själva verket ville till mig. (*hostar*)

Jörgensen Den hostan låter inte bra.

Trygve Det är bara en förkylning.

Jörgensen Det tycks arta sig bra med Håkans karriär.

Trygve Han har fått brev från Franz Liszt. Det kommer att öppna alla dörrar för honom. Nu får han antagligen stipendiet till Rom.

Jörgensen Alltså är hans lycka gjord.

Trygve Och därmed är allas vår lycka gjord, ty han är vår sol på vår inhemska musikaliska himmel.

Jörgensen Nej, det är ni båda, Trygve.

Trygve Men han är nu den som kommer ut i världen och blir berömd. Jag nöjer mig gärna med att sitta hemma och komponera nationalsånger.

Jörgensen Ni är båda lika begåvade. Skillnaden är att, att han har fått konsertflygeln, medan ni har fått kompositörspianot.

Trygve Det tackar vi hans fru för.

Jörgensen Jag lider med henne. Hon visste inte om den andra när hon gifte sig.

Trygve Jo, det gjorde hon.

Jörgensen Men inte att hon skulle fortsätta regera hans liv.

Trygve Men om det nu leder till en framgångsrik karriär för honom, så leder det dem ju båda till lycka.

Jörgensen Låt oss hoppas det. (*tar honom om armen*) Gå nu hem och sköt om er hosta. Pianot kommer hem till er i morgon.

Trygve Tack, herr Jörgensen. (*De tar avsked, och han går.*)

Jörgensen Den hostan verkar han aldrig bli av med, och i stället för att bli bättre blir den sämre. Den har gått för djupt för att ens kunna gå över med musiken. Nåväl, låt oss hoppas på våren och sommaren. Men det är han som borde få komma till Italien.

Scen 3.

Håkan Jag beklagar, Jenny.

Jenny Jag ber att få gratulera, Håkan.

Håkan Deras snålhet är ingenting att gratulera till.

Jenny Men du fick ändå stipendiet. Det var det viktigaste. Den största äran i vårt lands musikhistoria. Nu får du träffa Franz Liszt.

Håkan Det hade varit roligare om du kunnat följa med.

Jenny En annan gång, Håkan. Huvudsaken är att din karriär nu är säkrad. Du får ge konserter i Rom och umgås med Franz Liszt.

Håkan Jag kan inte förstå deras snålhet.

Jenny Vi nordbor är sådana.

Håkan Är vi verkligen det? Så njugga? Så småaktiga? Så gemena? Så missunnsamma? Så blinda och snåla? Så avundsjuka?

Jenny Därför valde vår främste dramatiker att bosätta sig utomlands.

Håkan Han gick i frivillig exil. Jag börjar nästan förstå honom.

Jenny Det kan du också göra.

Håkan Inte utan dig.

Jenny Du träffar honom i Rom. Tvivelsutan kommer han att vilja att du tonsätter något av hans mästerverk, som Trygves kusin. *(Det ringer på dörren.)*

Håkan När man talar om trollen... *(Jenny går och öppnar)*

Jenny Stig in, stig in! Vi talade just om dig.

diktaren (Björn, kommer in) Jag kom bara för att gratulera till den fantastiska framgången! Du måste vara överlycklig och salig av lycksalighet!

Håkan Så roligt är det inte. Jenny kan inte följa med. Stipendiet räcker bara till en person.

diktaren Då får hon väl stanna hemma då och vänta på dig, så att du säkert kommer tillbaka, och inte blir kvar där nere, som vår osalige dramatiker!

Håkan Jag förstår honom. Han är arg på hela den nordiska mentaliteten.

diktaren Det är inget skäl för dig att också bli det. Och jag ska ge dig ett uppdrag. Jag har fått en briljant idé! Du skall tonsätta vår första nationella opera!

Håkan Jenny gissade något sådant. Vad har du för material?

Björn En stor nordisk opera med hela den fornnordiska gudasagan med hjältar och fylgjur och vikingar med stordåd och hjältedater, som skall överträffa Wagner! Du kan inte misslyckas! Jag vet precis hur librettot skall gestalta sig. Det finns inget större gammalt vikingaämne än Olav Trygvason! Jag ska leverera librettot genast! Men du måste lova mig, att musiken måste leva efter noterna! Musiken måste ha en satans fart! Det är inget skämt. Det ska brusa iväg. Det blir allt värre och värre. Nu kommer ett helvetes oväsen över miraklet, och så mer mirakel, vild besatthet, dans, delirium, hu, ha!

Håkan (till Jenny) Vad tror du om det, Jenny?

Jenny Det låter imponerande.

Håkan Tror du jag kan göra det?

Björn Inget snack om saken, gosse! Du är den ende som kan göra det! Och du skall överträffa Wagner! Jag vet det! Det är jag lika säker på som att jag skall få nobelpriset!

Håkan Jag tror dig.

Jenny Hur står det till med er kusin Trygve?

Björn (genast allvarligare) Inte så bra. Han ligger till sängs.

Håkan Är han fortfarande förkyld?

Björn (menande) Ja, han är fortfarande förkyld.

Jenny Vi måste hälsa på honom.

Björn Ja, gör det. Försök göra det innan du reser, *Håkan*, så blir han glad och kanske upprymd igen.

Håkan Det ska jag absolut göra. Det är väl bara inte lunginflammation?

Björn Nej, det är inte lunginflammation.

Håkan Tack och lov för det! Då hinner han bli frisk tills jag kommer tillbaka.

Björn Vad har du där att göra utom att ge några konserter?

Jenny Han ska träffa Franz Liszt. Det är ju mästaren Franz Liszt och hans ingripande som lett till att *Håkan* fått Romstipendiet.

Björn Ja, det är givetvis ett viktigt moment. Men kom tillbaka sedan så fort du kan.

Håkan Jag ämnar inte stanna längre borta från Jenny än nödvändigt.

Björn Det är bra. Det litar vi på. Farväl, och lycklig resa! (*skakar hjärtligt hand med honom och går*)

Håkan Vad tror du om hans tilltänkta opera?

Jenny Jag tror aldrig du kommer att få se något libretto.

Håkan Det tror inte jag heller.

Akt IV scen 1.

Hemma hos Trygve, som ligger till sängs.

Håkan Det grämer mig att se dig till sängs, *Trygve*.

Trygve (medtagen) Det är bara en förkylning. En baggis.

Håkan Vad säger läkarna?

Trygve De säger ingenting.

Håkan Men du får väl mediciner?

Trygve Jag tror inte på dem. Jag tror mera på Gammeldansk. Den hjälper åtminstone för stunden och gör mig glad. Medicinerna bara tröttar ut mig och gör mig deppig. Snällt av dig att titta förbi. Jag hörde om ditt äntliga stipendium. Gratulerar.

Håkan Det satt hårt åt. Gubbarna tvekade i det längsta, och när kulturrådet slutligen röstade om saken var hälften emot. Hade inte ordföranden haft utslagsröst hade det blivit ingenting, och det hade kanske varit bättre. Då hade jag fått stanna hemma med Jenny och kunnat besöka dig mera regelbundet.

Trygve Glöm det. Du kommer ju tillbaka sedan efter Rom. Hur länge blir du borta?

Håkan Jag vet inte. Så länge som möjligt, så länge pengarna och stipendiet räcker. Sedan blir jag tvungen att komma hem.

Trygve Dröj inte för länge.

Håkan Varför säger du så?

Trygve Håkan, jag har lungsot.
Håkan Vad är det du säger?
Trygve Jag säger att jag har fått lungsot.
Håkan Det får inte vara sant.
Trygve Det är sant. Det är bara att bita i det sura äpplet och göra det bästa av saken. Jag kan ju alltid brösta mig med att jag presenterar ett praktfall för mina läkare.
Håkan Men de måste ju säga något. De kan ju inte hålla det hemligt för dig hur det förhåller sig med din sjukdom.
Trygve Det gör de med alla patienter. Det är ju deras yrke. Därför är de läkare, för att komma undan med att alla sjukdomar de behandlar måste leda till döden förr eller senare.
Håkan (bedövad) Hur länge?
Trygve Ingen vet. Det kan dröja månader, och det kan gå snabbt. Det beror på alla oberäkneliga omständigheter. Jag kanske till och med kan klara mig. Läkarna utesluter i alla fall inga möjligheter. De ber mig kämpa mot sjukdomen av alla krafter och med all min vilja, och det behöver de inte be mig om. Men detta ytterst ovälkomna och ödesdigra sabotage känns hårt, Håkan, hårt och orättvist. Jag fick ju knappt börja.
Håkan Det är fullständigt oacceptabelt.
Trygve Förhoppningsvis är det inte alldeles kört. Jag lever på hoppet att de värsta läkarna kan ha fel, och att en återställning är fullt möjlig. Det känns ju så överkligt, att kanske behöva lämna in vid inte ens tjugofem år. Det är absurt. Det är som du säger: oacceptabelt.
Håkan Du måste bli frisk igen. Du måste leva för vår musik. Vi har så mycket ogjort. Som du säger, vi har ju bara börjat.
Trygve Om ens det. Jag åstadkom föga mer än en nationalsång. Men du har åtminstone kommit i gång ordentligt med en ordentlig pianokonsert.
Håkan Den är klar i mitt huvud. Jag behöver bara skriva ner den. Nej, Trygve, du får inte lämna mig ensam, inte nu, när vi har haft en så strålande början!
Trygve Jag håller med dig. Men kom tillbaka så for du kan.
Håkan Jag behöver egentligen bara träffa Franz Liszt och ge några konserter. Det är allt. Två veckor, och jag kan vara hemma igen.
Trygve Det låter bra. Då skall jag leva för din hemkomst, och då skall du göra mig frisk med din musik och dina framgångar, och Franz Liszt med sina undergörande händer får hjälpa till.
Håkan Det gör han gärna.
Trygve Utan tvekan.
Håkan Jag skall se till att han gör det. Av oss två, Trygve, är du den mest outhärliga. Det var du som satte mig på spåret av vår nya nordiska musik och som gav mig gnistan till min inspiration.
Trygve Men du är en bättre kompositör. Du har disciplin. Det hade aldrig jag. Du hade den envisa outtröttligheten till att kunna tillgodogöra dig en absolut teknik,

så att du kunde spela vad som helst, och du kan orkestern. Du har tekniken. Jag hade bara anden.

Håkan Men anden är det viktigaste! Du hade fantasin och initiativet, du hade visionerna och idéerna, och du hade den oförlikneliga och avundsvärda förmågan att kunna skapa vilken melodi du ville och ge viken idé och önskan som helst rätt melodi. Det kunde aldrig jag. Jag var slav under tekniken, men du var alltid fri med din fantasi oförblommerat kreativa ande.

Ty'rygve Det hjälps inte. Det blir du som får göra jobbet. Även om jag tillfrisknar blir jag aldrig en så god musikerbetare som du. Jag bara drömde, medan du var arbetaren, som kunde realisera våra drömmar. (*suckar och svettas svårt av utmattning*) Gå nu. Jag är uttröttad. Nu ska det bli skönt att få sova, och jag ska drömma om dig och vår musik. Vi ska än en gång springa bland bergen med Jenny och ha härliga utfärder till fjälls och njuta av sommarsolens ljuvhet och värme när det inte regnar...

Håkan Du är trött.

Trygve Ja, jag är mycket trött. (*Läkaren kommer in.*)

läkaren Det är bäst att ni lämnar patienten i fred nu.

Håkan Jag ska resa bort. Det blir ett långt avsked. Hur är det med honom?

läkaren När kommer ni tillbaka?

Håkan Jag har lovat om två veckor.

läkaren Han skall vänta på er.

Håkan Farväl, Trygve. Min musik kan aldrig klara sig utan din. Tänk på det, och lev för det, för din egen musik och min. Jag vägrar leva vidare om du släpper den.

Trygve Dumheter. Det är din musik det är någonting med.

Håkan Din också, och ännu mer för att den inte ännu är nedskriven.

Trygve Du får skriva ner den när jag inte klarar det själv.

Håkan Prat. Som hittills får vi skriva den tillsammans.

Trygve (fattar hans hand) Kom tillbaka, Håkan. Musiken skall vänta på dig även om jag kanske inte orkar göra det.

Håkan (omfamnar honom där i sängen) Du var min enda vän, Trygve. Du gav mig ett självförtroende jag aldrig hade själv. Du gjorde allt för mig, hjälpte mig med Jenny, försonade henne med Charlotte, organiserade alla mina bästa konserter, gav mig din diktarkusin och framför allt din vänskap. Hur var det kung David sade? "Vad är kvinnors kärlek mot den sanna vänskapen hos en kär vän"?

Trygve David och Jonatan. Så illa är det inte. Jag ämnar inte stupa i strid.

Håkan Lev väl, Trygve. Jag skall tänka på dig varje dag.

Trygve Det är allt vad jag behöver. Gå nu. Annars blir smärtan oss båda övermäktig. (*Håkan sliter sig och bryter upp. Läkaren kommer fram till Trygve.*)

läkaren Jag skall ge er något lugnande, så att ni sover gott.

Trygve Tror ni det kan lugna mig? Doktorn, det är min själ som är sjuk och längtar bort till friheten i musiken bortom bergen. Om jag inte kan vandra dit själv mer så får min själ göra det desto mer utan mig.

läkaren Ni är upprörd och hallucinerar. Drick det här. (*ger honom en dekokt*)

Trygve Doktorn, är ni bara till för att bedöva och underlätta döden? Jag behöver en högre kur än mediciner.

läkaren Det är ni som borde ha fått komma till Italiens varma hälsosamma luft i stället för den där karriäristen.

Trygve Han fick stipendiet, och jag är glad att jag kunde se till att han fick det. Jag behövde det nog inte själv, och kommer jag aldrig själv tillbaka dit mer kan jag alltid efter behag fortsätta resa dit i mina drömmar... (*faller tillbaka och somnar in*)

Scen 2. Efter en konsert i Rom.

Charlotte Gratulerar, Håkan, till dina framgångar!

Håkan Tack, Charlotte. Var du på konserten?

Charlotte Ja!

Håkan Skötte jag mig?

Charlotte Över all förväntan! Jag kom hit resande bara för att få uppleva dina sötebrödsdagar i Rom, och jag vill lova att du har hamnat i smöret!

Håkan Mycket av detta hade inte varit möjligt utan din hjälp.

Charlotte Stipendiet var inte min förtjänst. Det var helt och hållet tack vare Franz Liszt. Har du fått träffa honom?

Håkan Såg du honom inte på konserten? Jo, han är en pittoresk gammal man, fortfarande ohjälpligt romantisk, försöker vara präst men utan att vara helt övertygande som sådan.

Charlotte Har ni musicerat tillsammans?

Håkan Jo, vi har spelat fyrhändigt. Han var mycket begeistrad av min pianokonsert.

Charlotte Är den färdig?

Håkan Ja, äntligen.

Charlotte Vad tyckte han?

Håkan Här kommer han själv.

Liszt Är detta er vackra hustru?

Håkan Nej, det är min välgörerska.

Liszt Jag hoppas ni kunde njuta lika mycket av vår unge begåvade nordiske kompositörs konsert som jag, mademoiselle.

Charlotte Vad säger ni? Är han i klass med Schumann och de andra romantikerna?

Liszt Utan tvekan. Hans pianokonsert, som jag tacksamt fått ta del av, är fullt jämförbar med Schumanns.

Håkan Det vore konstigt annars. Hela min musikutbildning är tysk. Jag fick studera i Europas bästa musikskola i Leipzig, och hela min idealistiska musikuppfattning är formad av den tyska musiken.

Charlotte Känner du mannen, som kommer här?

Håkan Nej.

Charlotte Han tycks känna dig.

mannen (kommer fram) Ursäkta att jag kommer fram så här som en annan främling, men jag upplevde er konsert och har följt med er med intresse här i Rom.

Håkan Med vem har jag den äran?

mannen Jag skall strax presentera mig, men jag vill helst tala med er mellan fyra ögon, om era vänner ursäktar.

Liszt Givetvis. (*drar sig undan med Charlotte*)

Håkan Vad gäller det?

mannen Ni har väl varit länge här i Rom nu?

Håkan Ja, jag har ständigt nödgats förlänga min vistelse genom konserter och möten. Annars hade jag inte fått träffa Franz Liszt, vilket var hela meningen med resan. Det var han som gav mig stipendiet.

mannen Nej, det var det inte. Hans brev hjälpte er sak, men den som propsade på att ni skulle få stipendiet var min son.

Håkan Ni är Trygves fader? Äntligen får jag träffa er! Hur är det med honom?

mannen Han är död.

Håkan Nej!

mannen Jo. Han avled för två veckor sedan och hoppades innerligt in i det sista på att få återse er.

Håkan Nej!

mannen Jo. På sin dödsbädd bad han mig överrätta några rader till er. Han sviktade aldrig i sin vänskap till er. (*överräcker ett brev*)

Håkan Ni kan inte ana hur ledsen jag är. Detta är ett dråpslag mot mitt eget liv. Jag älskade honom.

mannen Som han utan tvekan älskade er. Ändå kunde ni inte infria ert sista löfte till honom att komma tillbaka till hans sida inom två veckor.

Håkan Jag blev uppehållen här. Annars hade jag inte fått träffa Franz Liszt.

mannen Jag vet. Men, min vän, ett löfte är ett löfte, och ett brutet löfte är ett brutet löfte. Ert brutna löfte kostade honom hans liv.

Håkan Nej!

mannen Jo. Läs brevet.

Håkan (lamslagen) Jag orkar inte göra det nu.

mannen Då ska jag läsa det för er. (*tar det ifrån honom och läser det för honom*) "Min vän, jag hoppades in i det sista få återse dig ännu en gång. Jag har aldrig glömt våra dagar i Köpenhamn och vår innerliga vänskap med dess eviga förbund att skapa världens vackraste musik tillsammans. Nu får det bli en annan gång, ty om du nu ändå försöker komma fram till mig kommer du för sent. Mitt tåg har gått, och jag har måst lämna stationen utan att kunna ta ett innerligt avsked av dig, ty du var mig mera kär än någon kvinna någonsin kunde bli, ty vår vänskap var den vackraste och ädlaste i världen. Jag tar den med mig i graven i väntan på någon förnyelse i ett annat bättre liv. Min innerligaste vänskap och hälsning, din Trygve."

Håkan (förkrossad) Nej!

mannen (överlämnar åter brevet) Behåll det som en evig påminnelse om vad han betydde för er karriär, som jag hoppas blir så framgångsrik för er som den inte blev för min son. (*går*)

Håkan Detta förintar mig!

Charlotte (har sett att han blivit ensam, och att något är på tok. Kommer tillbaka med Franz Liszt.) Vad är det, Håkan? Vem var mannen?

Håkan (förkrossad) Det var Trygves far. Trygve är död. Han kom med hans dödshälsning.

Charlotte O nej! (*omfamnar honom*)

Liszt Vem var Trygve?

Charlotte Håkans bästa vän, en lika lysande musikalisk begåvning som Håkan.

Håkan Nej, bättre! Jag har svikit honom! Jag lovade komma hem inom två veckor, då han fruktade att han skulle dö. I stället sköt jag upp min vistelse här vecka efter vecka! Nu är han borta, och allt är för sent!

Liszt Detta har ingenting med mig att göra. (*drar sig tillbaka*)

Charlotte Det var inte ditt fel, Håkan. Han var sjuk, och du hade inget val än att stanna här så länge som möjligt.

Håkan Men han är död, Charlotte, fattar du inte att han är död!

Charlotte Men du lever.

Håkan Till min egen förbannelse! Jag vill inte leva! Jag kommer aldrig att kunna komponera mer! Det var han som gav mig min karriär och nu är han borta! Vad har jag nu kvar att spela för? Vem kan jag nu mera dela mina kompositioner med, den ende som fullkomligt förstod dem? Hur kan jag leva med gott samvete när han är död efter att jag svikit honom?

Charlotte Det är hårt, Håkan, men det går över. Du har din karriär. Du har ingen rätt att skrota den bara för att en vän gått bort.

Håkan Men jag svek honom!

Charlotte Det gjorde du inte alls.

Håkan Jo, min vän, tyvärr är det just vad jag gjorde. Jag hade kunnat stanna hos honom, men i stället föredrog jag att lämna honom i sticket och resa hit. Och vad fick jag för det?

Charlotte Du fick ju träffa din välgörare Franz Liszt, som gav dig ditt livs stipendium.

Håkan Den där gamle narren som låtsas vara helig präst medan han svansar för sina patetiska fröknar? Han är en narr som bara gör sig till! Han är en humbug! Han kan inte ens komponera längre! Alla sina bästa melodier och kompositioner har han stulit från ungerska zigenare! Och han är inte ens ungrare, fast han ger sken av att vara det! Vet du vad han heter egentligen?

Charlotte Har han något annat namn än Franz Liszt?

Håkan Han heter Franz List, utan Z, och hans modersmål är tyska! Hela han är bara list och beräkning! Han skryter med att Beethoven tog honom i famn som barn, men det gjorde han aldrig! Och i sin vänskap med Chopin skämde han mest bara ut

honom och gjorde honom förlägen med sina utsvävningar! Och Schumanns fann honom till slut så odräglig att de vägrade ha något mera med honom att göra!

Charlotte Men du hade ändå utbyte här med vår främsta dramatiker.

Håkan Den där fyllkajan! Björn skämde åtminstone inte ut sig med att supa sig full och oregerlig i andras sällskap! Hans flykt till Rom var tydligen mest bara en förevändning för att få supa till ordentligt!

Charlotte Håkan, du är arg och bitter. Du måste lägga band på dig. Du kan ju disciplinera dig. Nu får du helt enkelt arbeta dubbelt för både dig och Trygve.

Håkan Och vad gör du här, som försöker avlägsna mig från min fru med att lägga beslag på mitt liv och tvinga mig dansa efter din pipa? Förlåt mig, Charlotte, jag vet att du gjort allt för mig, men det är min hustru jag är gift med, och jag har ingen rätt att låta dig köra över henne med att ge mig vår stads finaste flygel. Visste du att hon av sina egna besparingar i hemlighet redan betalat hälften för ett annat piano, som hon ville ge åt mig som en överraskning? När du gav mig flygeln fick pianot stå kvar, och den som då betalade för det var Trygve.

Charlotte Nej, det visste jag inte.

Håkan Jag fick veta det först här i Rom genom Björns konkurrent, den store dramatikern. Han vet allt vad som händer hemma, medan vi själva får veta allting för sent.

Charlotte Ta dig samman, Håkan. Du har ditt liv framför dig, och du har bara inlett ditt liv som kompositör.

Håkan Pianokonserten var Trygves. Det var han allenast som stod för all inspiration till den. Jag kommer aldrig att kunna komponera något bättre nu när han är borta.

Charlotte Det beror på dig själv. Du kan vad du vill.

Håkan Det är just det som är problemet. Jag vill ingenting längre.

Charlotte Du kommer över det.

Håkan Nej, jag kommer aldrig över det. Jag får aldrig komma över det. Jag kommer att sörja honom för resten av mitt liv och aldrig mer kunna komponera något stort för hans minnes skull. Jag är färdig. Han gav mig allt, och utan honom är jag ingenting.

Charlotte Din hustru väntar hemma. Hon kan trösta dig. Ingen annan kan göra det. Du kan fortsätta komponera för henne.

Håkan Kan jag det? Tror du det?

Charlotte Du kan försöka.

Håkan Ja, jag kan försöka. Låt oss resa hem, Charlotte. Det här Romkapitlet skulle ha blivit min karriärs triumf men blev bara en förintande ironisk personlig katastrof, då jag borde ha stannat hemma hos Trygve och Jenny.

Charlotte Det är för sent nu. Du har ingen rätt att ångra din framgång.

Håkan Jag ångrar den inte, Charlotte, men jag beklagar den, då den kostat mig det enda av värde jag ägde, som var Trygves vänskap.

Charlotte Du har mig och Jenny kvar.

Håkan Men Trygve var nyckeln till musiken, och det är den jag har förlorat.

Charlotte Du behöver vila ut. Kvällens konsert blev en påfrestning för dig. I morgon vaknar du som en bättre människa och komponerar något nytt igen.

Håkan Nej, Charlotte, jag är färdig. Jag blir inte bättre eller sämre än så här. Trygve fick dö utan mig, och därför kan jag inte leva utan honom, åtminstone inte utan den musikaliska musa vi hade gemensamt. Det är bara att inse fait accompli. Gå hem, Charlotte, till dina pengar. Självt reser jag hem till den trogna fru jag fick i stället för dig. Inget ont om dig, Charlotte, men det var tydligen någon mening med att jag skulle få henne i stället för dig. Jag ska följa ditt råd och försöka komponera för henne, men hon kan aldrig ersätta Trygve, även om hon kunde ersätta dig. (*går*)

Charlotte Hur kan han klaga? Han har fått hela världen för sina fötter och vunnit en etablerad karriär som en av vårt århundrades främsta tonsättare redan vid unga år, och han har fått samtidens högsta musikaliska auktoritet som sin vän, och han bara klagar, för att en vän har dött. Jag förstår mig inte på honom, men jag får väl fortsätta hjälpa honom livet ut. Annars skulle han aldrig mer kunna ge någon enda konsert. (*går ut efter honom*)

Slut

Efterskrift

Han lyckades aldrig åstadkomma någonting bättre än sin enda pianokonsert vid 25 års ålder, som kom ut i tryck två år efter vännens död. Han fortsatte dock komponera under hela resten av sitt liv men lyckades aldrig åstadkomma något lika fullvärdigt, utom mindre verk.

Avsiktligt har vi här undvikit att använda de rätta namnen, medan endast Ibsen nämns utan att förekomma. Det har skrivits en pjäs om detta tidigare av Homer Curran, som 1970 gjordes till en storslagen filmad musikal med titeln "The Song of Norway" som tyvärr möttes av fullständig brist på förståelse. Det är en översvallande glädjeric och infallsrik sprudlande musikal som nästan kroniskt går till överdrift i sin uppsluppenhet, varför den tragiska ingrediensen nästan blir parentetisk, medan den i själva verket troligen överskuggade allting annat i den förste store nordiske tonsättarens liv.

Den stora norska operan var ett faktiskt projekt som Björnstjerne Björnson, Rikard Nordraaks kusin, lyckades entusiasmera Grieg för. Ursprungligen skulle ämnet ha varit Arnljot men blev i stället Olav Tryggvason. När Ibsen i Rom intresserade Grieg för Peer Gynt och han började arbeta med denna musik blev Björnson svartsjuk, och en följd därav blev ett mångårigt gräl mellan de båda ledande norska diktarna, varunder operaprojektet Olav Tryggvason rann ut i sanden. Det blev i stället Wilhelm Peterson-Berger som långt senare realiserade operan Arnljot till text av sig själv, som blev den mest framgångsrika och på repertoaren bestående av svenska operor.

Göteborg 15 mars 2015,
tvåårsdagen av min moders bortgång.